

Групові форми організації пізнавальної діяльності студентів – майбутніх інженерів – на заняттях з англійської мови

На сучасному етапі реформування вищої освіти актуальний пошук нових форм організації навчально-пізнавальної діяльності майбутніх фахівців. У статті розкрито особливості інтерактивного навчання, переваги групових форм організації пізнавальної діяльності студентів – майбутніх інженерів – на заняттях з англійської мови; наведено приклади конкретних інтерактивних методів навчання. У висновках узагальнено значення групових форм навчання для засвоєння англомовних знань, а також визначено основні принципи інтерактивного навчання.

Ключові слова: групові форми організації пізнавальної діяльності, інтерактивні методи навчання, групові технології навчання, кейс-метод.

Постановка наукової проблеми та її значення. У період реформування вищої школи в Україні важливий пошук нових форм і методів організації навчально-виховного процесу, які б сприяли формуванню активної, творчої, конкурентоспроможної, комунікативної особистості майбутнього фахівця. Ідеться про те, що у вищому навчальному закладі потрібно створювати умови, за яких майбутній фахівець не лише поглиблює свої знання, черпає інформацію, проявляє інтелектуальну та пізнавальну активність, а й формується як особистість: виражає свою особистісну позицію, власну індивідуальність, суб'єктивність, соціальну активність. Звідси – логічні розроблення і впровадження в навчальний процес нових інтерактивних педагогічних технологій, які забезпечують свободу творчості особистості.

Проблема дослідження форми навчання як зовнішньої сторони організації навчального процесу, що відображає спосіб організації навчально-пізнавальної діяльності студентів і викладачів, не нова й відповідає на запитання «як зробити?», щоб така діяльність була максимально результативною. Однак коли говоримо про форми організації пізнавальної діяльності студентів вищих технічних навчальних закладів на заняттях з англійської мови, то проблема актуалізується, адже йдеться про організацію такої взаємодії, результат якої – засвоєння студентами англомовних знань, умінь і навичок, формування їхньої комунікативної компетентності, розвиток особистісних і професійних якостей.

Аналіз досліджень цієї проблеми дає підстави стверджувати, що вже є чималий науковий доробок. Так, групові форми організації навчально-пізнавальної діяльності студентів вищих навчальних закладів відображені в роботах М. Артюшиної, М. Бондаренка, В. Дьяченка, О. Коваленко, С. Кушнірук, Х. Лійметса, Ю. Мальованого, Л. Марисової, М. Махмутова, Г. Молодих, Ю. Фурман.

Учені А. Алексюк, Т. Кудрявцев, І. Лернер, В. Моляко, М. Скаткін, А. Фурман та інші вивчали методи проблемного навчання; проєктивне навчання досліджували О. Залужний, І. Єрмаков, О. Коберник, О. Стаднік та ін.

Аналіз інтерактивних навчальних технологій відображений у роботах науковців Н. Баліцької, К. Баханова, О. Біди, Л. Пироженко, Н. Побірченко, О. Пометун та ін.

Мета статті – проаналізувати групові форми організації пізнавальної діяльності студентів вищих технічних навчальних закладів на заняттях з англійської мови.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Аналіз педагогічної літератури (А. Алексюк, Ю. Бабанський, І. Лернер, Х. Лійметс, А. Матюшкін, М. Махмутов) дає підстави стверджувати, що традиційно визначають колективну, фронтальну, індивідуальну роботу студентів на занятті.

Цілком погоджуємось із міркуваннями В. Дьяченка, що провідна роль належить колективній формі, оскільки її використання спонукає студентів до колективного навчання, специфікою якого є спільна колективна навчально-пізнавальна діяльність [5].

Фронтальна навчальна діяльність – форма організації навчання, що передбачає одночасну спільну роботу всього колективу, тобто студентської групи. Кооперативна (групова) навчальна діяльність – форма організації навчання студентів у малих групах, об'єднаних спільною навчальною метою.

У контексті цього дослідження слушне визначення інтерактивного навчання, яке запропонували вчені О. Пометун та Л. Пироженко як спеціальної форми організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну передбачувану мету – створити комфортні умови навчання, за яких кожен, хто навчається, відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність [9]. Адже йдеться про вивчення студентами англійської мови, провідним компонентом змісту навчання якої є не основи наук, а *способи діяльності*, тобто навчання різних видів мовленнєвої діяльності: *говоріння, аудіювання, читання, письма*. А саме інтерактивне навчання передбачає відхід від традиційної логіки навчального процесу, тобто пізнання нового не від теорії до практики, а, навпаки, від формування нового досвіду до його теоретичного осмислення через застосування. Пізнавальна діяльність студентів на заняттях з англійської мови має здійснюватися в умовах активного сприйняття і відображення навколишнього світу.

Учені О. Пометун та Л. Пироженко всі інтерактивні технології навчання поділили на чотири групи: парне навчання (робота студента з викладачем чи ровесником один на один), фронтальне навчання, навчання в грі, навчання в дискусії [8].

Групові технології навчання (технології кооперативного навчання) забезпечують активність усіх студентів академічної групи у вивченні англійської мови, сприяють формуванню навичок співробітництва, діалогічної взаємодії (наприклад, володіння прийомами активного слухання, вироблення загального рішення, розв'язання суперечностей) та ін. Найбільш поширені варіанти:

Робота парами (статична пара, динамічна пара, варіаційна пара) – дає можливість майбутнім інженерам подумати, висловитись, обмінятися думками з партнером; сприяє розвитку навичок міжособистісного та професійного спілкування, критичного мислення, уміння переконувати й дискутувати.

Робота в малих групах, яку доцільно, на нашу думку, використовувати для розв'язання складніших завдань, які вимагають колективного розв'язання. Важливі моменти групової роботи: опрацювання змісту й подання малими групами студентів результатів колективної діяльності [2].

Залежно від змісту та мети навчального заняття з англійської мови можливі такі варіанти організації роботи малих груп студентів, як *«Діалог»*, зміст якого полягає в спільному пошуку малими групами студентів спільного узгодженого рішення; *«Синтез думок»*, тобто передача отриманих однією групою студентів часткових результатів розв'язання проблеми іншим групам, які доповнюють їх своїми думками, ідеями, пропозиціями, наголошуючи на тому, із чим вони не згодні, що й чому заперечують; *«Спільний проект»*, зміст якого полягає в тому, що завдання, які отримують малі групи студентів, мають різне змістове навантаження і висвітлюють проблему з різних боків; після закінчення роботи кожна мала група звітує і наводить свої аргументи та положення; на завершення складається спільний проект, який рецензує група експертів; *«Пошук інформації»* – це творчий пошук інформації, що доповнює раніше прочитану лекцію, або матеріал практичного заняття (семінару), виконаного домашнього завдання, а потім відповіді на запитання, їх обговорення; *«Коло ідей»*, яке передбачає розв'язання суперечливих питань, створення списку ідей і залучення всіх студентів до їх обговорення; застосовується зазвичай тоді, коли всі малі групи студентів мають виконувати одне й те ж складне завдання, розв'язання якого малі групи розглядають по чергово [3].

Для вивчення англійської мови студентами технічного університету, як ми довели в практичній роботі, цікавим та ефективним виявився *«Метод ситуаційного навчання»*, або *кейс-метод*, як метод аналізу ситуацій, сутність якого полягає в осмисленні студентами реальної життєвої ситуації, опис якої водночас відображає практичну проблему, а також актуалізує комплекс знань, які потрібно засвоїти під час розв'язання цієї проблеми.

У роботі керуємо моделлю-схемою, що відображає процес створення кейсу, яку запропонував Ю. Сурмін (рис. 1).

Одразу зазначимо, що кейс-метод розглядаємо як складну систему, яка містить низку інших методів: системний аналіз, проблемний метод, уявний експеримент, метод опису, ігрові методи, мозковий штурм, дискусія.

Під час викладання англійської мови використовували *кілька типів кейсів*. Так, за ступенем складності класифікують кейси на кейс-випадак, кейс-вправа, кейс-ситуація. *Кейс-випадак* – короткий кейс, який розповідає про певний випадок; його можна використовувати на занятті, щоб проілюструвати певну ідею або поставити запитання для обговорення, наприклад, під час вивчення розмовної теми «Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут»» – («*The National Technical University of Ukraine "Kyiv Polytechnic Institute"*»); «Мій факультет» – («*My Faculty*»). Такий кейс можна прочитати швидко, і студентам не потрібно готуватися до нього вдома.

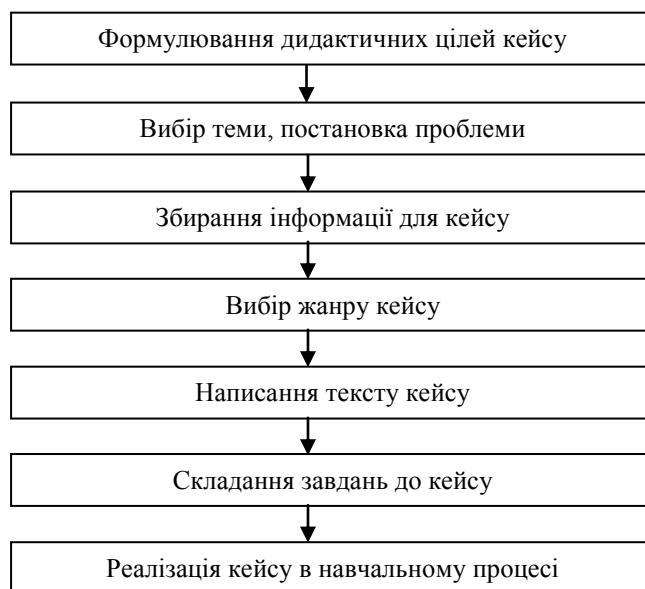

Рис. 1. Схема процесу створення кейсу

Одразу зазначимо, що кейс-метод розглядаємо як складну систему, яка містить низку інших методів: системний аналіз, проблемний метод, уявний експеримент, метод опису, ігрові методи, мозковий штурм, дискусія.

Під час викладання англійської мови використовували *кілька типів кейсів*. Так, за ступенем складності класифікують кейси на кейс-випадак, кейс-вправа, кейс-ситуація. *Кейс-випадак* – короткий кейс, який розповідає про певний випадок; його можна використовувати на занятті, щоб проілюструвати певну ідею або поставити запитання для обговорення, наприклад, під час вивчення розмовної теми «Національний технічний університет України “Київський політехнічний інститут”» – («*The National Technical University of Ukraine “Kyiv Polytechnic Institute”*»); «Мій факультет» – («*My Faculty*»). Такий кейс можна прочитати швидко, і студентам не потрібно готуватися до нього вдома.

Кейс-вправа дає змогу використовувати на практиці отримані навички. Наприклад, можна запропонувати завдання: «З історії комп’ютера» («*From the History of Computer*») або ж «Інформаційні технології» – («*Information technology*»).

Кейс-ситуація – класичний кейс, який потребує від студентів глибокого й докладно аналізу ситуації; у цьому разі ставлять запитання, на яке мають відповісти студенти, отже, кейс-ситуація вимагає часу для докладного ознайомлення і попередньої підготовки. Орієнтовні проблеми: «Захист навколишнього середовища» – («*Environmental Protection*»); «Ви учасник щорічної науково-практичної конференції і ваше завдання зробити доповідь на тему «Економіка та промисловість України в XXI столітті – наші досягнення» («*You are a participant of the annual scientific conference and your task is to make a report entitled «Economy and Industry of Ukraine in the 21st century – our achievements»*»); «Технології та суспільство» – («*Technology and society*») [7].

Отже, під час дослідження, ми з’ясували, що використання цього методу передбачає відхід від механічного нагромадження англійських знань до діяльнісного, більш прагматичного підходу відносно реальної діяльності студента. Мета цього методу полягає в тому, щоб навчити студентів через спільну їх навчально-пізнавальну діяльність аналізувати інформацію, виявляти проблеми, шукати оптимальні шляхи їх розв’язання. Особливо наголошуємо на ролі групового обговорення певних пропозицій, що дає змогу студентам розвивати навички групової роботи.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Підбиваючи підсумок щодо застосування групових форм організації пізнавальної діяльності студентів вищих технічних навчальних закладів на заняттях з англійської мови, відзначаємо їх значення не лише для формування англійських знань, а й для розвитку комунікативної компетенції, культури спілкування, формування комунікативних умінь і навичок роботи в групі.

Принципи колективного навчання передбачають, по-перше, суб’єкт-суб’єктну взаємодію викладача і студентів на занятті; по-друге, участь кожного студента в пошуку нової інформації та

її активного засвоєння; по-третє, взаємне знаннєво-інформаційне та психологічно-емоційне збагачення всіх учасників педагогічного процесу.

Подальшого дослідження потребує аналіз інтерактивних методів формування комунікативної компетентності майбутніх інженерів під час вивчення ними англійської мови.

Джерела та література

1. Амірагова Н. С. Впровадження інтерактивних технологій у процесі навчання іноземних мов / Н. С. Амірагова // Використання інтерактивних методів при викладанні мови та літератури у середніх та вищих навчальних закладах : матеріали Міжвуз. наук.-практ. конф. – Євпаторія : РВНЗ «Крим. гуман. ун-т», 2009. – С. 54–57.
2. Галацин К. О. Особливості формування комунікативної культури студентів вищих технічних навчальних закладів / К. О. Галацин // Наук. вісн. ВНУ ім. Лесі Українки. Пед. науки. – 2012. – № 8 (233). – С. 54–58.
3. Галацин К. О. Умови формування комунікативної культури студентів вищих технічних навчальних закладів / К. О. Галацин // Молодь і ринок : щоріч. наук.-пед. журн. – Дрогобич : РВВ «Коло», 2012. – № 7 (90). – С. 144–147.
4. Глушок Л. М. Застосування інтерактивних методів при викладанні англійської мови у Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії / Л. М. Глушок // Пед. дискурс. – 2010. – Серп. – С. 56–59.
5. Дьяченко В. К. Сотрудничество в обучении: О коллективном способе учебной работы : Книга для учителя / В. К. Дьяченко. – М. : Просвещение, 1991. – С. 3.
6. Зубенко О. В. Інтерактивні технології навчання при вивченні іноземних мов в технічному ВНЗ. Вінницький національний технічний університет (м. Вінниця, Україна) / О. В. Зубенко, С. О. Медведєва // Гуманізм та освіта : Міжнар. наук.-практ. конф. [Електрон. наук. вид. матеріалів конф.].
7. Малашевська К. О. Експериментальна програма формування комунікативної культури майбутніх інженерів / К. О. Малашевська. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2009. – 88 с.
8. Пометун О. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід / О. Пометун, Л. Пироженко. – К. : [б. в.], 2002. – С. 23–45.
9. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : [наук.-метод. посіб.] / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. – К. : А.С.К., 2003. – 192 с.
10. Сердюк Т. В. Формування предметної вмотивованості засобами інтерактивних технологій / Т. В. Сердюк // Наук. зап. Вінниц. держ. пед. ун-ту ім. М. Коцюбинського. Сер. : Педагогіка і психологія : зб. наук. пр. / редкол. : М. І. Сметанський (голова) та ін. – Вип. 26. – Вінниця : ТОВ «Планер», 2009. – С. 56–60.

Галацин Катерина. Групповые формы организации познавательной деятельности студентов – будущих инженеров – на занятиях по английскому языку. На современном этапе реформирования высшего образования актуальным является поиск новых форм организации учебно-познавательной деятельности будущих специалистов. В статье раскрыты особенности интерактивного обучения, преимущества групповых форм организации познавательной деятельности студентов – будущих инженеров – на занятиях по английскому языку; приведены примеры конкретных интерактивных методов обучения. В заключении обобщено значение групповых форм обучения для усвоения англоязычных знаний, а также определены основные принципы интерактивного обучения.

Ключевые слова: групповые формы организации познавательной деятельности, интерактивные методы обучения, групповые технологии обучения, кейс-метод.

Halatsyn Catherine. Form Groups of Learning Students – Future Engineers – to English Language. At the present stage of reforming the higher education search of new forms of the organization of educational cognitive activity of the future experts is actual. The purpose of the article is the analysis of group forms organization of training students at higher technical educational institutions on the English language lessons. The features of interactive training, advantage of group forms organization of cognitive activity of students – future engineers – on the English language lessons are revealed in the article; examples of basic interactive methods of training are given. In the conclusion value of group forms of education for assimilation of English-speaking knowledge is generalized, and also the basic principles of interactive training are defined.

Key words: group forms of the organization of cognitive activity, interactive methods of training, and group technologies of training, case method.

Стаття надійшла до редколегії
11.02.2015 р.